

Požadavky ke státní magisterské zkoušce z pedagogiky:

studium učitelství ZŠ, SŠ, Spec. ped, SPZP, LF (zdravotní vědy) a všechny magisterské formy učitelského studia. Při zkoušce má student prokázat, že si osvojil stanovené učivo z pedagogických disciplín a že je dovede propojit se zkušenostmi získanými v rámci Učitelské praxe 1 až 3.

Tematické okruhy

1. Pedagogika jako vědní obor (předmět jejího zkoumání, prameny poznatků, základní disciplíny a jejich zaměření, aktuální problémy pedagogiky).
2. Pedagogický výzkum a jeho metodologické součásti (výzkumný problém, kvantitativní a kvalitativní orientace výzkumu, validita a reliabilita výzkumného nástroje, výzkumné metody, způsoby zpracování a interpretace údajů).
3. Výchovné působení školy (kurikulární reforma, humanizující tendence, změny ve vztazích mezi učitelem a žákem, rámcový vzdělávací program, školní vzdělávací program, vztah mezi kompetencemi učitele a kompetencemi žáka).
4. Historicko-sociální podmíněnost výchovy a její reflexe ve výchovných a vzdělávacích modelech (systémové pojetí výchovy, situační pojetí výchovy, transmisivní a konstruktivistická východiska edukace, alternativní výchovně vzdělávací koncepce).
5. Pedagogický odkaz J. A. Komenského (přehled pedagogických názorů, posouzení jejich nadčasovosti, charakteristika některého ze základních spisů).
6. Vybrané pedagogické problémy v dílech osobností 17.– 19. století (např. výchova gentlemana u J. Locka, volná a přirozená výchova u J. J. Rousseaua, pedagogické názory a stěžejní tendence v díle J. H. Pestalozziho, J. F. Herbarta, K. D. Ušinského, L. N. Tolstého).
7. Vývoj novodobé české pedagogiky a školy od tereziánských reforem. Česká škola a pedagogika 20. století – její tradice a mezinárodní souvislosti.
8. Pedagogický reformismus, jeho charakteristika, zdroje, hlavní proudy a představitelé. Aktuálnost reformních pedagogických snah v současnosti.
9. Organizace a řízení vzdělávacího systému v ČR. Základní právní normy řízení výchovy a vzdělávání v ČR. (Národní program rozvoje vzdělávání v ČR. Školský zákon č. 561/2004 Sb. Zákon č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících). Rámcový vzdělávací program pro ZŠ (klíčové kompetence žáků, vzdělávací oblasti, průřezová témata).
10. Management školy a třídy. Metody evaluace výchovných a vzdělávacích zařízení (vnější, vnitřní, možnosti). Image školy. Státní správa v řízení školství ČR. Samospráva v řízení školství ČR. Česká školní inspekce. Školská zařízení a školské služby.
11. Axiologické dimenze a hodnotová orientace člověka jako součást jeho výchovy (axiologie, pojem hodnota – hodnoty, vztah mezi potřebou a hodnotou, druhy hodnot, dimenze biologická, civilizační a kulturní, globální ohrožení, konzumní orientace, humanismus, tolerance).
12. Mravní výchova žáků (cíl, obsah, proces mravní výchovy, metody mravní výchovy, prosociálnost, výchova k prosociálnosti, projekt Etická výchova, etické aspekty RVPZV v kompetencích žáka, ve vzdělávacích oblastech, v průřezových tématech).
13. Problém kázně a svobody ve výchově (sociálně-filosofické souvislosti kázně a svobody, anomie, liberalismus, postmodernismus, kázeň, druhy kázně, individuální a sociální funkce kázně, příčiny neukázněného chování žáků; základní podmínky, prostředky a metody výchovy ke školní ukázněnosti).
14. Autorita v edukačních souvislostech (autorita, autorita a sociální role, autorita formální a neformální, autorita školy, autorita učitele, partnerský vztah učitele a žáka, svoboda a řád, odpovědnost).
15. Pedagogická diagnostika žáka a školní třídy. Sebereflexe učitelova výchovného působení (pojem pedagogická diagnostika, etapy diagnostického postupu, metody pedagogické diagnostiky, konkrétní příklad aplikace některé z metod pedagogické diagnostiky; význam sebereflexe učitele, fáze sebereflexe, metody sebereflexe).
16. Poruchy chování žáků a možnosti jejich nápravy (chování problémové, poruchy chování, hodnocení chování, dispozice k poruše chování, rizikové přístupy k edukaci žáků s poruchovým chováním, perspektivní přístupy k edukaci žáků s poruchovým chováním).
17. Tělesná kultura, tělesná výchova, výchova ke zdraví (tělesná kultura, tělesná výchova, sport, pohybová

rekreace, úkoly tělesné výchovy, pohybový režim žáků, zdravotně orientovaná zdatnost; holistické a interakční pojetí zdraví, podpora zdraví, projekt škola podporující zdraví, výchova ke zdravému životnímu stylu).

18. Rodina jako edukační prostředí. Kooperace v edukačních vztazích mezi učitelem a rodiči žáků (rodina, funkce rodiny, znaky funkční rodiny, postavení rodiny mezi výchovnými činiteli, stan-dardy rodinné výchovy dětí školního věku, komponenty rodinného prostředí žáků; kooperace, kooperace jako vzájemnost, kooperace jako partnerství, základní modely spolupráce školy s rodinou, typy rodinného zázemí žáka, kooperační dovednosti učitele).
19. Koncepce globální, ekologické/environmentální výchovy. Výchova pro 21. století ekologická/environmentální výchova a vzdělávání, výchova pro udržitelný rozvoj, ekologické myšlení, hodnotový přístup, ekologická a environmentální výchova jako průřezové téma RVPZV).
20. Učitel na základní a střední škole (role učitele, kompetence učitele, úkoly třídního učitele, kritéria profesní etiky učitele).
21. Obsah vyučování, kriteria pro stanovení obsahu, kurikulum, dokumenty vymezující obsah (Národní program rozvoje vzdělávání, RVP ZV nebo RVP GV {podle zaměření studia studenta}, ŠVP), učební plán, učební osnovy, učebnice.
22. Cíle základního vzdělávání v RVP ZV nebo RVP GV; klíčové kompetence, vzdělávací oblasti, vzdělávací obory, průřezová témata.
23. Didaktické principy (zásady). Principy klasické; principy moderní didaktiky.
24. Výukové strategie (deduktivní, induktivní a sociálně zprostředkovaná výuka); metodické postupy ve výuce. Typy výuky: výuka informativní, heuristická, produkční a regulativní. Styl výuky jako individuální charakteristika učitele.
25. Vyučovací metody a jejich klasifikace. Systematický přehled všech vyučovacích metod. Kritéria výběru metod ve vyučovacím procesu.
26. Slovní vyučovací metody. Celkový přehled, specifika jednotlivých metod. Přednosti a nedostatky slovních metod. Verbální a neverbální projev učitele. Využití slovních metod ve výuce.
27. Názorné a praktické vyučovací metody. Celkový přehled, specifika jednotlivých metod. Podmínky pro jejich tvořivě uplatnění ve škole.
28. Problémová metoda a problémové vyučování. Projektová výuka. Kooperativní učení.. Rozvíjení aktivity, samostatnosti a tvořivosti žáků. Čtením a psaním ke kritickému myšlení.
29. Organizace výuky. Organizační formy vyučování; vyučovací jednotka (hodina), její výstavba a podoby. Hromadná, skupinová a individualizovaná výuka. Domácí příprava žáků na vyučování a domácí úkoly.
30. Zjišťování výsledků výuky, zkoušky a didaktické testy. Hodnocení a klasifikace žáků. Hodnocení formativní a sumativní, známkování a slovní hodnocení. Školní "úspěch" a "neúspěch" žáků.
31. Pedagogická diagnostika, její oblasti a metody, vztah k psychologické diagnostice. Diagnostická práce učitele, jeho spolupráce s rodiči a pedagogicko-psychologickou poradnou. Autodiagnostika učitele a její zdroje.
32. Diferenciace a individualizace ve vyučování a vzdělávání. Práce s talentovanými a zaostávajícími žáky Možnosti diferencované výuky v současné škole. Podmínky individuálního přístupu k žákům.

Literatura:

K přípravě na SZZ je doporučeno využít i portfoliové úkoly zpracovávané v průběhu Učitelských praxí 1 až 3.

- BENDL, S. Školní kázeň. Metody a strategie. Praha : ISV, 2001.
BERTRAND, Y. Soudobé teorie vzdělávání. Praha : Portál, 1998.
BLÍŽKOVSKÝ, B. Systémová pedagogika. Ostrava : Amosium, 1992.
DITTRICH, P. Pedagogicko-psychologická diagnostika. Olomouc : UP, 1992.
GAVORA, P. Výzkumné metody v pedagogice. Brno : Paido, 1996.
GRECMANOVÁ, H.- URBANOVSKÁ, E.- NOVOTNÝ, P. Podporujeme aktivní myšlení a samostatné učení žáků. Olomouc : HANEX, 2000.
JŮVA, V. sen. & jun. Stručné dějiny pedagogiky. Brno : Paido, 1997.
JŮVA, V. sen. & jun. Úvod do pedagogiky. Brno : Paido, 1997.
JŮVA, V. sen. Estetická výchova. Vývoj - pojetí - perspektivy. Brno : Paido, 1995.

KALHOUS, Z.- OBST, O. Školní didaktika. Praha : Portál, 2002.

KOLEKTIV : Vybrané kapitoly z obecné didaktiky. Brno : MU, 1998.

KOLEKTIV: Texty ke studiu otázek výchovy I. Brno : PdF MU, 1993.

KOLEKTIV: Texty ke studiu otázek výchovy II. Brno : Paido, 1994.

KOLEKTIV AUTORŮ: Kritické životní situace dětí a mladistvých s tělesným a zdravotním postižením. Brno : Paido, 1995.

KOMENSKÝ, J. A. Didaktické spisy. Praha : SPN, 1954 a pozdější vydání.

KUČEROVÁ, S. Člověk, hodnoty, výchova. Prešov : Grafotlač, 1996.

KYRIACOU, CH. Klíčové dovednosti učitele. Praha : Portál, 1996.

MAŇÁK, J. Nárýs didaktiky. Brno : MU, 1994.

MAŇÁK, J. aj. Alternativní metody a postupy. Brno : MU, 1997.

MAŇÁK, J. Stručný nástin metodiky tvořivé práce ve škole. Brno : Paido, 2001.

MAREŠ, J. - KŘIVOHLAVÝ, J. Komunikace ve škole. Brno : MU, 1995.

MASARYK, T. G. O škole a vzdělání. Praha : SPN, 1990.

MERTIN, V. Individuální vzdělávací program. Praha : Portál, 1995.

PETTY, G. Moderní vyučování. Praha : Portál, 1996.

PRŮCHA, J. Alternativní školy a inovace ve vzdělávání. Praha : Portál, 2001.

PRŮCHA, J. Moderní pedagogika. Praha : Portál, 1997

PRŮCHA, J.- WALTEROVÁ, E.- MAREŠ, J. Pedagogický slovník. Praha : Portál 2001.

SHEEDYOVÁ-KUREINKOVÁ, M. Problémové dítě v rodině a ve škole. Praha : Portál, 1998.

SINGULE, F. - RÝDL, K. Pedagogické proudy 1. poloviny 20. století. Praha : SPN, 1992.

SPOUSTA, V. Základní výchovné činnosti třídního učitele. Brno : PdF MU, 1994.

STŘELEC, S. (ed.). Studie z teorie a metodiky výchovy I. Brno : MSD, 2004.

STŘELEC, S. (ed.). Studie z teorie a metodiky výchovy II. Brno : MU, 2005.

STŘELEC, S. a kol. Kapitoly z rodinné výchovy. Praha : Fortuna, 1992.

STŘELEC, S. et al. Kapitoly z teorie a metodiky výchovy I. Brno : Paido, 1998.

SVOBODOVÁ, J. Zdravá škola včera a dnes. Brno : Paido, 1998.

SVOBODOVÁ, J. - JŮVA, V. Alternativní školy. Brno : Paido, 1996.

ŠIMONÍK, O. Začínající učitel. Brno : MU, 1994.

ŠIMONÍK, O. Úvod do školní didaktiky. Brno : MSD, 2003.

ŠIMONÍK, O. Úvod do didaktiky základní školy. Brno : MSD, 2005.

VÁGNEROVÁ, M. Vývojová psychologie. Praha : Portál, 2000.

VÍTKOVÁ, M. (ed.). Integrovaná školní speciální pedagogika. Brno : MSD, 2003.

VOCILKA, M. a kol. Náplň činnosti středisek výchovné péče pro děti a mládež. Praha : Tech–Market, 1996.

ZELINKOVÁ, O. Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program. Praha : Portál, 2001.

ZELINKOVÁ, O. Poruchy učení. Praha : Portál, 1994.

Další vhodné studie k tématům SZZ jsou uveřejněny v časopisech: Pedagogika, Pedagogická revue, Komenský, Pedagogická orientace, Učitelské listy a Moderní vyučování.